

Ewa Iwicka

Instytut Logistyki i Magazynowania - EAN Polska

Oznaczanie towarów o zmiennej ilości lub wadze

– dla zastosowań poza handlem detalicznym

Kilkakrotnie pisano już na łamach „Logistyki” o sposobach oznaczania kodami kreskowymi EAN towarów (głównie spożywczych) o zmiennej ilości, przeznaczonych do sprzedaży detalicznej. Zainteresowanych odsyłam do wcześniejszych roczników pisma lub zapraszam do kontaktu z Centrum Kodów Kreskowych.

Przypomnę tylko, że chodzi tu o krajowy system oznaczania takich produktów, których ilość lub masa, a tym samym cena, może być inna w każdym opakowaniu. Są to np. surowe warzywa i owoce, mięso, ryby, sery, wędliny, czy ciasta, których ze względów oczywistych nie można tak wykalibrować, aby każde opakowanie zawierało taką samą standardową ilość. Bardzo ważne jest tu kryterium ceny, ponieważ traktujemy takie produkty jako towary o zmiennej ilości, których cena jest wyliczana według rzeczywistej ilości, a więc bywa inna dla każdego pojedynczego opakowania.

Towary te oznacza się przy pomocy kodów kreskowych EAN-13, zaczynających się od cyfry 2. Następna cyfra określa strukturę kodu. Zmienna ilość, masa lub cena tych towarów jest tu zawarta w kodzie, obok identyfikatora towaru. W ramach krajowego systemu wykorzystano dotąd pięć prefiksów:

- **24** (kod z ceną) i **29** (kod z ilością lub masą) służą do zastosowań wewnętrznych, gdzie identyfikatorem towaru jest numer wewnętrzny stosowany w danej placówce lub sieci handlowej
- **23** (kod z ceną) i **27** (kod z ilością lub masą) służą do zastosowań ogólnokrajowych, gdzie identyfikatorem towaru jest numer krajowy
- Prefiks **20** przeznaczono do oznaczania wewnętrznych przez dystrybuto-

arów towarów standardowych, które nie zostały oznaczone przez ich producentów lub dostawców, albo do innych celów, wynikających z potrzeb danej firmy

- Pozostałe prefiksy: **21, 22, 25, 26** i **28** zarezerwowane są do przyszłych potrzeb.

Ten sposób oznaczania przeznaczony jest jednak tylko na rynek krajowy i wyłącznie do wykorzystania w handlu detalicznym. Do zastosowań pozadetalicznych mamy rozwiązanie standardowe, które można wykorzystywać również w handlu zagranicznym. Ponieważ w obrocie pozadetalicznym znajdują się zwykle produkty w opakowaniach zbiorczych, o nich tu będziemy mówić.

Do identyfikacji opakowań zbiorczych służy numer EAN-14, tzw. GTIN – Globalny Numer Jednostki Handlowej (skrót od nazwy angielskiej: *Global Trade Item Number*) o następującej strukturze określonej w tab. 1.

Cyfra uzupełniająca, dla opakowań o zawartości standardowej może mieć wartość 0 do 8, wówczas numer GTIN całkowicie identyfikuje daną jednostkę handlową. Natomiast dla jednostek handlowych o zmiennej ilości jest to zawsze 9. Cyfra 9 na początku numeru EAN-14 jest informacją dla oprogramowania, że ma do czynienia z identyfikatorem towaru o zmiennej ilości, który musi być obowiązkowo uzupełniony informacją z podaniem tejże ilości.

W przypadku opakowań standardowych o jednorodnej zawartości (tj. zawierających

wyłącznie identyczne opakowania jednostkowe), do utworzenia numeru EAN-14 można wykorzystać numery z opakowań jednostkowych zawartych wewnątrz. Wówczas od numeru EAN-13 odrzuca się cyfrę kontrolną, z przodu dodaje się cyfrę uzupełniającą 1 do 8 i liczy nową cyfrę kontrolną z tak otrzymanych 13 cyfr.

W tym miejscu należy jeszcze raz podkreślić, że krajowy system oznaczania towarów o zmiennej ilości służy wyłącznie dla jednostek detalicznych. Jeżeli towary takie umieszcza się następnie w opakowaniach zbiorczych, to temu opakowaniu należy nadać oddzielny numer EAN-14. Nie można w tym przypadku wykorzystać numeru z opakowania jednostkowego.

Do podawania informacji uzupełniających w kodzie kreskowym służą tzw. standardowe Identyfikatory Zastosowania EAN (w skrócie IZ). Na temat standardu IZ także pisaliśmy już wielokrot-

Tab. 1

Cyfra uzupełniająca	Prefiks organizacji krajowej EAN	Numer jednostki kodującej	Numer towaru	Cyfra kontrolna
X	590	P P P P	T T T T	K
X	590	P P P P P	T T T T	K
X	590	P P P P P P	T T T	K
X	590	P P P P P P P	T T	K

Tab. 2

IZ	Tytuł pola danych	Jednostka miary
310 (n)	Waga netto	Kilogramy
311 (n)	Długość lub pierwszy wymiar	Metry
312 (n)	Szerokość, średnica lub drugi wymiar	Metry
313 (n)	Głębokość, grubość, wysokość lub trzeci wymiar	Metry
314 (n)	Powierzchnia	Metry kwadratowe
315 (n)	Objętość netto	Litry
316 (n)	Objętość netto	Metry sześcienne

nie, przypomnę więc tylko, że są to prefiksy (składające się z 2 do 4 cyfr) definiujące znaczenie następujących po nich pól danych i ich format. Dla ułatwienia, IZ w postaci cyfrowej podaje się zawsze w nawiasach, natomiast w kodzie kreskowym nawiasy te są ignorowane. Pola danych mogą mieć stałą lub zmienną (ale ograniczoną) długość. IZ wraz z ich polami danych odwzorowuje się w kodzie EAN-128.

GTIN poprzedzony jest zawsze IZ (01). Wiadomo wówczas, że pole danych ma format numeryczny, tzn. zawiera wyłącznie cyfry o długości 14 znaków, a struktura tego numeru jest taka, jak w tab. 1. Jeżeli zatem pierwszą cyfrą jest „9”, to musi po nim nastąpić oznaczenie ilości. W naszym przypadku może to być liczba zawartych produktów lub odpowiednia ich miara.

Ilość sztuk zawartych w opakowaniu zbiorczym poprzedza IZ (30). Dane mają format numeryczny, o zmiennej długości do ośmiu cyfr. Natomiast miary handlowe mogą być identyfikowane różnymi IZ, w zależności od ich rodzaju i użytej jednostki miary. Zawsze jednak mają format numeryczny, o stałej długości sześciu cyfr.

Czwarta cyfra IZ, oznaczona w tab. 2 jako (n) wskazuje położenie punktu dziesiętnego, czyli miejsce, w którym należy postawić przecinek. Wartość przedstawioną w odpowiedniej jednostce miary otrzymuje się przez podzielenie kodowanej wartości przez 10, do zaznaczonego wykładnika.

Przykład:

$$3100\ 000035 = 35\ \text{kg} = 35/10^0\ \text{kg}$$

$$3103\ 000035 = 0,035\ \text{kg} = 35/10^3\ \text{kg} = 35\ \text{gramów}$$

Należy pamiętać, że miejsce dziesiętne może znajdować się przed polem sześciu cyfr, np. 3109 000035 = 0,000000035 kg.

Tabela zawiera jedynie metryczne miary handlowe. Istnieją również standardowe IZ dla niemetrycznych jednostek miary, takich jak cale, stopy, jardy, galony, funty, uncje i inne. Jednak ze względu na ich ograniczone zastosowanie w naszym kraju, pomija się tu ich opis, a zainteresowanych odsyła do odpowiednich materiałów CKK.

Określenie „miary handlowe” oznacza, że są to wyłącznie ilości netto. Ilości brutto, również objęte standardem IZ, służą do oznaczania jednostek logistycznych, o czym w kolejnym artykule.

Oczywiście, na opakowaniach towarów o zmiennej ilości można również umieszczać wszelkie inne informacje

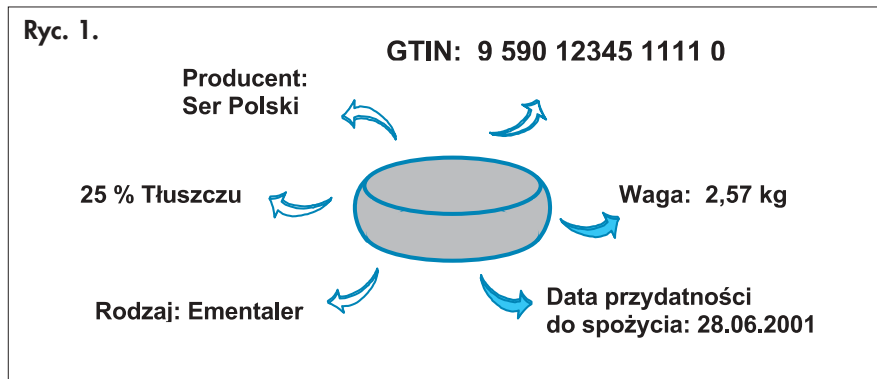
uzupełniające, które zostały ustandaryzowane w postaci Identyfikatorów Zastosowania. Dla towarów spożywczych, najbardziej przydatne wydają się informacje o datach, np. produkcji lub trwałości. W Identyfikatorach Zastosowania EAN daty mają długość sześciu cyfr, w formacie: rok, miesiąc, dzień (RRMMDD). Lata przedstawione są jako dwie ostatnie cyfry odpowiedniego roku kalendarzowego. Do przedstawienia miesiąca używa się dwóch cyfr od stycznia z wartością 01, do grudnia o wartości

sumpcji lub czas użycia danego produktu i dotyczy jakości. Drugą natomiast, czyli maksymalną, określa się zazwyczaj jako „Należy spożyć przed...”, wskazując limit czasu konsumpcji lub użycia danego produktu i dotyczy bezpieczeństwa. W przypadku towarów spożywczych zazwyczaj stosuje się datę minimalną.

Rozpatrzmy teraz dwa przykłady oznaczania opakowań zbiorczych o zmiennej ilości.

Przykład 1

Ser żółty w kręgach. Dla identyfikacji

12. Dzień miesiąca jest zawsze przedstawiony w postaci dwóch cyfr. Jeżeli dzień miesiąca jest nieistotny i musi być oznaczony tylko miesiąc i rok, to pole przeznaczone na określenie dnia wypełnia się zerami („00”), co oznacza: „Dzień nie określony”.

Przykłady:

1 lipiec 1998 zakodowany będzie jako „980701”.

Koniec sierpnia 1998 zakodowany będzie jako „980800”.

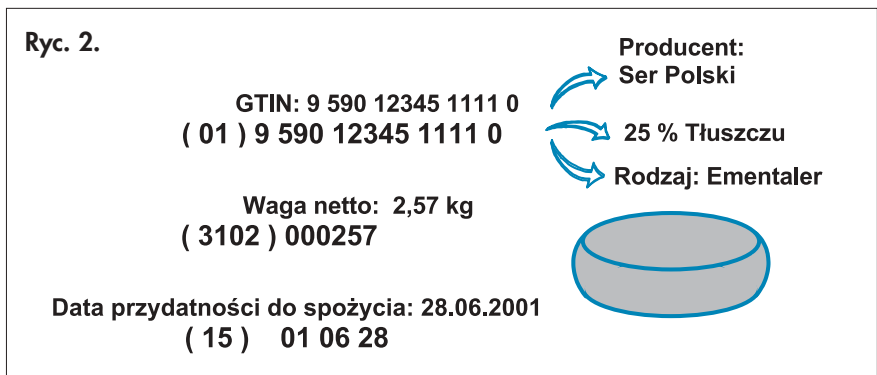
Chociaż dla produktów o krótkim okresie trwałości nie zaznacza się roku w postaci cyfrowej, należy go mimo to przedstawić w symbolu kodu kreskowego.

Należy również dodać, że istnieją dwa rodzaje IZ na określenie daty trwałości: minimalna i maksymalna. Pierwsza z nich, oznaczana IZ (15), którą określa się zwykle jako „Najlepiej spożyć przed...”, wskazuje najlepszy termin kon-

tego towaru niezbędne są następujące dane: nazwa, producent, zawartość tłuszczu, waga, data przydatności.

Wszystkie cechy niezmiennie dla danego rodzaju towaru, czyli nazwa, producent, zawartość tłuszczu należy uwzględnić w numerze identyfikacyjnym, czyli GTIN. Tam też powinna znaleźć się informacja o zmiennej ilości danego towaru, jak pamiętamy w postaci cyfry „9”. Numer jednostki kodującej (w naszym przykładzie jest to 12345) określa w tym przypadku producenta sera, a numer towaru (tutaj 1111), rodzaj produktu i jego cechy wyróżniające, czyli m. in. nazwę, recepturę, zawartość tłuszczu (ryc. 1).

Natomiast pozostałe informacje należy przedstawić z oddzielnymi, przeznaczonymi do tego IZ. Waga netto w kg ma IZ 310 (n), a ponieważ waga przykładowego sera wynosi 2,57 kg i przecinek znajduje się na drugim miejscu, to ostatnia cyfra (n), będzie wynosiła 2.

Oznaczenie wagi będzie zatem następujące: (3102) 000257.

Datę przydatności do spożycia – minimalną – określa IZ (15). W przykładzie jest to 28.06.2001, zatem data będzie oznaczona następująco: (15) 010628.

Jeżeli dziesięć kręgów takiego sera, każdy o nieco innej wadze, zostanie zapakowanych razem, to powstanie opakowanie zbiorcze o zmiennej ilości. Założmy, że wszystkie te sery wyprodukowano w tym samym czasie i mają one jednakowy termin trwałości. Zatem jedyną cechą różniącą poszczególne sery będzie waga, która łącznie dla wszystkich dziesięciu kręgów wyniesie, powiedzmy, 26,38 kg. Wszystkie te informacje, razem z wagą netto całej zawartości, znajdują się na etykiecie opakowania zbiorczego (ryc. 2).

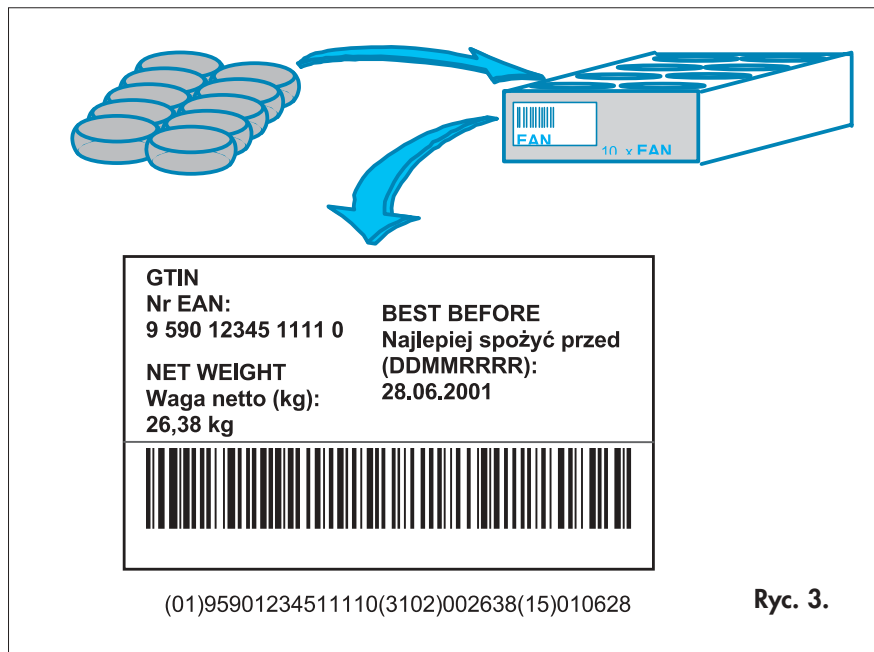
Przykład II

Opakowania zbiorcze o zmiennej ilości tworzy się jednak nie tylko z opakowań jednostkowych, które same mają zmienną wagę. Niekiedy zdarza się to również w przypadku opakowań jednostkowych, na przykład tam, gdzie istotne jest wyróżnienie serii produkcyjnej. Często ma to miejsce w produkcji leków, gdzie nie jest możliwe zaprogramowanie długości danej serii. Wówczas większość opakowań zbiorczych ma zawartość standardową: wszystkie opakowania jed-

nostkowe są identyczne, z takim samym numerem serii i jest ich zawsze tyle samo. Pozostają jednak tzw. końcówki serii, zawsze w innej ilości, które tworzą opakowania zbiorcze o zmiennej zawartości.

Takie (ryc. 3) „niepełne” opakowania zbiorcze oznacza się również numerem GTIN z cyfrą „9” na początku, z tym że tutaj już można wykorzystać numery EAN-13 z opakowań jednostkowych. Zamiast

wagi, identyfikację danej paczki uzupełnia się liczbą zawartych w niej jednostek. Identyfikuje ją IZ (30), z polem danych o zmiennej ilości do ośmiu cyfr. Należy tu oczywiście podać również numer serii produkcyjnej, z IZ (10), której pole danych ma zmienną długość do 20 znaków alfanumerycznych. Zazwyczaj podaje się również datę produkcji – IZ (11) oraz maksymalną datę trwałości – IZ (17).

Ryc. 3.